

Proludium operis.

*Adam, fibra
di erat rui-
turus?*

creatione tanta rerum molimina, ut illum elaboreti à tota Trinitate opus fuerit, nec verbo uno tantum, ut reliqua omnia, sed consultatione, sed manibus, sed conamine, sed affectione, sed labore? Cur etiam ad Dei imaginem, & similitudinem conditus ille, qui intra breve tempus, per peccatum foedatus turpiter erat? Homo ita productus, ad indeficiens ævum, & perennem felicitatem, nasci deberet, non ad momentaneam, & levem.

*S. Chrysost.
Quia Mar-
tyres prae-
debat.*

3 Suscipe ex aureo ore responsum, ut fulgentem gemmam: scivit fore, ut Adam caderet; sed vidit ex illo proditum Abel, Enos, Enoch, Noe, Eliam, Prophetas, admirandos Apostolos, nobilitatem nature: vidit Martyrum nubes, divinitus motas, pietatem distillare. Chrysostomi verba sunt relata à Photio in sua Bibliotheca numero marginali 847. fol. 531. Illud apud S. Doctorem reperi tom. 1. Homilia 1. de lapsu primi hominis: Deus aque præscius futurorum, fecit hominem ad imaginem, & similitudinem suam dans ei præcipuum, prævidens de ejus transgressione quanta bona facturus esset: nam tolle persecutores, & non erunt Martyrii. Quasi diceret: neque oleum, neque operam perdidit Deus in tam accurata hominis constructione: meditabatur opus Martyrii egregium, quod egregie præludebat, dum hominem effingebat: non ad Adamum brevi in ea felicitate perflitum spebat potissimum tantus ille Trinitatis conatus, labor, & consultatio; charum sibi pignus, Ecclesiæ videlicet filios egregio tunc affiebat honore, martyrii laurea postmodum decorando: quod in illo opere operosis delineamentis præsignabat. Quid gloriösus? videtur Chrysostomus alludere ad illud Pauli ad Hebræ. 12. 1. nos tantam habentes impossum nubem Martypow.

Jam ergo, in Adami constructione duo præfertur occurrunt examinanda. Primum, ex qua extiterit elaboratus materia, unde accepta, & ubi formatus. Secundum, quænam forma ejus externa, & quæ interna inspirata. Bellè utrumque delineabit Martyrum glorias.

§. I I.

Sanguinea materia, ex qua Adam, id est, sanguineus.

*In Adami
formatione
prævidebat
Deus mar-
tyrum angu-
stias.*

4 Materia, ex qua Adamus constituit, lumen esse, atque hoc rubrum, aut sanguineum, ostendunt illa Genesia verba: formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terra. Hebraicè sic ad verbum: plasmavit, vel finxit hominem lutum: atque ita efferunt nonnoli ex Patribus. Vox hebraea jasur significat formare, fingere, plasmare; & quod singulare est, artclare, coangustare, vehementer affigere, contristare. Quasi Deus jam tunc in illa Adami formatione prævideret Martyrum angustias, tristitia, vehementes afflictiones, & conflicitiones: atque eo præfertur spectaret hominis constructio, ut in suis posteris nimipere pro fidei testimonio affigetur, contristaretur, & coangustaretur. Rem hic observat mysterio plenam R. Salomon apud Paulum Fagium in expositionibus dictiorum hebraicarum in quatuor capita Genesios: videlicet cum de animalium formatione est sermo, verbum illud iasur scribi uno iod, ubi verò de hominis conditione agitur, concurre-

re duo iodi: quod non temere fieri autemant; nempe ad significandam duplē hominis formationem; alteram quæ est hujus saeculi, alteram, quæ est saeculi futuri, & solius hominis propria; cum scilicet ille novissimo die resurget ex mortuis, & reformabitur ad vitam immortalem, & perennem. De qua formatione *Ad Philip.* loquitur Apostolus ad Philip. 3. reformabit *3. 21.*

*Et corporis
resurrectio-
nem.*

corpus humilitatis nostra configuratum corpori claritatis sue. Atqui formavit Deus hominem ad Martyrii angustias, & conflicitiones, quibus corpus terrenum conteritur, & dissolvitur: sed in hoc ipso Martyrii opere, quasi certo pignore resplendet gloriose reformatio- nis mysterium. Subinde Martyr Cyprianus epist. 77. Martyres sic admonet ad metallum damnatos, & diversimodè vexatos: omnis ista deformitas detestabilis, & terra gentilibus, quali splendore pensabitur? secularis, hæc, & brevis pana, quam clari, & eterni honoris mercede mutabitur, cum secundum B. Apostoli vocem, transformaverit Dominus corpus humilitatis nostræ conformatum corpori claritatis sue. Inde cum in Martyrum corpora largiter salvetur vulneranda, dilaceranda; illi, ut erant superna luce irradiati, non perdi putabant, sed jam reformari; nec de corporis dissolutione tristabantur, sed de illustri restauratione gaudebant. Hinc S. Basilius homil. de 40. Martyribus, hos sic loquentes inducit cum tyranno inter acerbissima cruciamenta: sagittas infantum vestras plagas existimamus: corpus enim cædis, quod è clariorum assequetur coronam, quò magis tibi respet. Similiter apud eundem Doctorem homil. in Gordium Martyrem, hic loquitur: si vulnera mille, ac cicatrices patimur, in resurrectione splendido induemur amictu. Pro continuaria, arque ignominia, palmas, coronasque assequemur, &c.

Rursus, quid ex illa hominis formatione, & prælusionis Martyrum angustiis, & conflicitibus, nisi fusi sanguinis rubor? Menter mihi advocate, ad hanc naturæ officinam animum adverte vestrum, &, ut sit formatus homo, videte. Plasmatur Adam ex terra rubra, seu sanguinea, nam ubi vulgatus habet: de limo terra, hebraicè est apbar min haadama. Est autem adama propriæ terra rubra, rufa, sanguinea, à verbo addam, id est rubore, flavescere, five rubicundum esse. Inde primo homini indutum nomen Adam, id est rubeus, sanguineus, à terrena conditione, rubeo, & sanguineo limo, ex quo formatus est. Ita inter alios observavit Josephus lib. 1. antiq. c. 2. & S. Syna. Patriarcha Antiochenus lib. 4. analogic. cont. disertè scribit: Adam interpretatur candens, & sanguinolentus. Juvat etiam locus, in quo est formatus Adam: Damascenum campum fuisse, multorum exsiliatio est, quasi traditione accepta. Ita Hebrei, & ex illis S. Hieron. in quæstio. heb. Lyranus, Carenfis, Abulensis, & multi alii in cap. 2. Gen. Damasceni autem, five Damasci, interpretatur est, sanguinis foccus, sanguinem bibens, osculum sanguinis, potus sanguinis. Omnia hæc, ut vides, sanguine plena sunt; & locus, ubi Adam formatus est, & terra, ex qua conditus, & ipsius Adami nomen. Quorū hæc? Cur non eo spectabunt, ut crux ubertas à filiis Adæ fundendi in martyrio, præsignetur? Dum enim Adamum conderet Deus, vidit Martyrum nubes, ut ajebat Chrysost. Vedit certe nubes purpureas, quæ largo sui cru-

ris

S. Cypr.

S. Ambr.

R. Salo.

S. Cypr.

Pagnin.
Cervan.
Job.

Tertul.

ris imbre agrum Christi fœcundaturæ erant. Rubeat ergo sanguine terra, ex qua, & in qua humani generis parens efformatur, suo ille rubescat nomine, re postmodum ipsa rubefaciens in suis, & Ecclesie filiis, qui pro Christo carnificinam, & mortem subiurunt sunt. Quod est sanè optimum miseriarum Adami conditum.

6 Accedit, non absque Crucis sacramento selectam à Deo terram ad hominis fabricam, ut enim ingeniose obseruat S. Cypr. lib. de montibus Sina, & Sion: Hebraicum Adam in latino interpretatur terra caro facta; è quod ex quatuor cardinibus orbis terrarum pugno comprehendit, sicut scriptum est Ioseph. 40. palam mensus sum Calum, & pugno comprehendendi terram; & finxi hominem ex omni limo terra, ad imaginem Dei feci illum. Oportuit illum ex his quatuor cardinibus orbis terræ nomen in se portare Adam. Putat quippe, hanc vocem Adam componi ex quatuor litteris, quibus initiantur nomina quatuor stellarum; orientalis nempè, occidentalis, meridianæ, & aquilonaris. Quis non videat hæc ad Crucis mysterium, Christi videlicet, & Martyrum perfections commode referri? Mundus enim, cum quatuor partibus, hoc est oriente, & occidente, meridiano, & septentrione distinguitur, quatuor quasi Crucis angulis continetur: ut loquitur S. Ambro. tom. 3. ser. 56. Fit indè, terram in Adami formaturam selectam ex quatuor orbis partibus è regione spectantibus stellas totidem cruciformiter dispositas, & splendentes, eo jam tunc sanguine rubescere, qui erat in crucibus, five cruciatis ab Martyribus profundendus, interim illis affulgente cœlesti lumine. Assonat R. Salomon. apud Fagium, existimans, pulverem illum collectum fuisse à quatuor plagiis terræ, quod idè factum sentit, ut terra, ubicunque locorum homo moreretur, illum humanum recipere. Quasi Deus tunc Martyrum necesse designaret, & sepulchri honores provideret. Neque hic omittenda literarum summa nominis Adam, quam ingeniose expendit Cyprianus loco memorato, & ex illo Paulus Bonfigius: putant enim secundum Graecos esse, A. unum, D. quatuor, A. unum, M. quadraginta: ex quibus resulst numerus quadragenerius senarius: hic numerus (ait Cypr.) passionem carnis Adæ designat, quam carnem in se figuralem Christus portavit, & eam in ligno suspendit. Preme illud: passionem carnis Adæ designat: non illam solum passionem, quam subiit Christus, sed quam filii Adami, Martyres nempè pro Christo, & ad Christi exemplum subiere.

7 Addiderim, pulverem, seu lutum huic Adami formationi subministratum, aureum fuisse: hoc enim (ni me fallo) præ se fert vox hebraea aaphar, quæ ponitur pro limo: & Deuter. 9. 21. de aureo pulvere contusi, ac comminuti vituli dicitur, ut scribit in thesauro epitome Pagnius, & observat Cervantes in lib. Sapi. cap. 2. v. 5. Eadem vox reperitur etiam in plurali, aaphroth, & significat glebas aureas, five aureos pulveres: Job. 28. 6. locus sapphiri lapides ejus, & gleba illius aurum. Chaldaeus effert: locus paradisi voluntatis sapphiri, & pulveres aurei. Quò videtur spectare Tertullianus lib. de resur. car. c. 6. ubi Adam strutturam commendans, ait eleganter: Datum esse aliiquid origine generosius, & de mutatione P. Ildeph. de Flores de Agone.

Cap. I. §. II.

felicius. Nam & aurum terra, quia de tenuis tamen terra, ex quo aurum, de limibus putas, cordibus excusato censu aliquaque de est, non multum falli, qui dixerit, homin formatum ex aureo limo, seu limo aureis arenis atque ramentis composite. Et quidem recte ad institutum nostrum; aureos enim tunc homines, & si aliquo luteos, divinum meditabatur Numen, quos pro Martyrium, tanquam aurum in Sappornace, effet probatur: nam, ut egregie scribit S. Paulinus epif. 4. aurum igni tum Deo S. Pauli. sancti sunt, quia videlicet eos per exa mina passionum in hujus mundi fornace conflatos in S. Chrys. venit dignos se. Idcirco Jobo verè patientiae Martyri datur à S. Chrysostomo homil. 5. ad Pop. forma viri aurea. Et S. Ephrem ser. de S. Eph. 40. Martyribus, hofce appellat glebas aureas.

8 Deinde, cùm lutea sit hominis materia, ejus corpus, uti vas fictile, seu testaceam hydram figulina opera fuisse à Conditoré elaboratum, consequens est. Sic loquuntur de homine litteræ inspiratæ: Isai. 30. 14. appellatur lagenæ figuli. Iterem. 19. 11. laguncula, vas figuli. Et cap. 22. 28. vas fictile. Pl. 30. 13. vas perditum: Chaldaeus vertit vas testaceum. Ut quid, o sapientissime Deus, hominem ratione prædictum, sanctitate conspicuum, corpore induis luteo, testaceo, fictili? Cur non potius metallico, ferreo, æreo, argenteo, & omnino aureo? O magnum sacramentum! Corpus vas testaceum, ut posset hominis corpus pro Deo suo conteri, disstringi cruciamen- ceum, ut pro Deo posse conteri, disstringi.

Ps. 2. 94.

S. Hilas.

Gen. 2. 22.

A. 2.

Corpus
vas testaceum,
ut
pro Deo posse
conteri,
disstringi.

2. 47.

mitas sit virtus Dei, & non ex nobis. In omnibus tribulationem patimur, sed non destituimur: persecucionem patimur, sed non derelinquimur: deiiciuntur, sed non perimus. In quibus ostendit, Martyres esse uti vas fictilia, ubi Spiritus

spiritus

Proludium operis

tus sancti gratia, & Christi potentia resplendet summopere: licet enim confringi videantur verga Martirii ferrea, & ex altissimis persecutionum turribus deuci, re tamen ipsa minime confringuntur, cum tormenta subeant, & mortem pro Christo, non ut pereant, sed ut in vasa aurea aeternum duratura transformentur.

Denique ex hac manuum Dei impositione ad hominis structam, argutè deducit Moses Barcephas Syri Episcopus lib. de paradiſo cap. 28. Adamum sacerdotali dignitate fuisse quodammodo insignitum: auxit illum sacerdotem ex Davidis Psalmista verbis cognoscitur, dum veluti loquentem Adamum cum Deo inducens ait: formasti me, & posuisti super me manum tuam: sacerdotium enim manum impositione conferitur, sicut & Baptismus. Verum enim vero si sacerdos, quodnam oblatum ab ipso sacrificium? Nonne præcipuum sacerdotum ministerium Deo hostias offerre? Ita Paulus ad Hebr. 5. 1. Existimat merito S. Athana, in libro super illo, omnia mihi tradita sunt, & Hugo de S. Victore, quibus multi alii assentient, Adamum & sacrificasse, & filios suos sacrificandi rationem edocuisse. Putaverim tamen non haec potissimum de causa appellari sacerdotem; sed quia ut verus totius humani generis parens filios habuit, victimas utique rationales, & divinas, Christum scilicet, & Martyres sanctissimos, qui eatenus dici possunt ab Adamo immolati, quatenus eorum corpora ex eo defumpta sunt, quæ Martyrium subiere, & Deo exiterunt gratissimum sacrificium. Atque huc spectasse reor S. Cyprianum suprà relatum, dum statuit, numero 46. in Adami nomine contento designari passionem carnis Adæ, quam carnem in se Christus (& Martyres etiam) porravit, & eam in ligno suspendit.

§. I I I.

Crucis, & Crucifixi formam retulit Adam.

V Enio ad Adami formam, quæ illis verbis exprimitur: faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram. Atquipro hominem, Hebraicè est Adam, id est homines rubentes, sive sanguineos, ut sit singulare pro plurali, quomodo observat Fagius, & non ad unum dumtaxat Adamum, sed ad ejus posteros referatur, Martyres præfertim suo sanguinerubentes; qui Dei imaginem præ aliis rerulere, & firmiter retinuere inter durissima quoque certamina. Pro imaginem, subest Hebraea vox tselem, quæ significat etiam umbram, seu adumbrationem: unde talmavetib; id est, umbra, sive adumbratio mortis. Pro similitudinem, ponitur de mut, quod propriè significat sanguinè. Ezech. 19. 10. Derivatur enim à verbo dama, quod est non solum assimilare, similem esse, adæquare, tacere, sed etiam opprimere, devastare, excidere. Unde vox illa hebraea videtur præ se ferre similitudinem ex fuso per oppressionem, devastationem, & excisionem sanguine. Itaque non ineptè transferas: faciamus homines (rubentes scilicet, & sanguineos) ad imaginem, umbram, seu adumbrationem sanguinis nostri per oppressionem, seu excisionem fundendi.

Non est autem hic contemendum, quod obseruatum video apud Fratrem Joannem de Pineda Franciscanum lib. 1. Monachæ ecclesiasticae c. 4. §. 5. & Christophorus de S. Antonio in lib. triumphus Christi tit. 2. probatio-

ne 1. ex Bapista tract. de confuetudine hebraicæ festæ: videlicet pro hebraea, & chaldaica voce, quæ imaginem significat, substitui latine posse, crucem, crucifixum, seu suspensam figuram. Unde comodiè vertas: faciamus hominem ad imaginem crucifendi, sive ad crucem ut crucem nostram: hoc est, ea forma, & figura, qua suspensa, & crucifixa futura est imago nostra, si subiret.

Ius videlicet Dei, imago Patris. Fides sit penes hos Doctores; non enim istiusmodi significations reperire unquam potuit in hebraicis Di-tionariis. Illis tamen splendor aliquis conciliatur ex verbis, quæ notavi, S. Athan. Synaitæ Synaita; lib. 4. Hexam. Homo (inquit) ad formam Crucis figurata habens imaginem, ut qui sit ad imaginem Christi crucifixi, præfiguravit quatuor cornua Crucis. Preme illa: ut qui sit ad imaginem Christi crucifixi: quibus præfactæ translatio videtur faveri haud parum.

His ut vero major accedit firmitudo, statu, licet ad solum hominis animum imago Dei præfertim pertineat, ut qui substantia spirituialis, intellectu, voluntate, & libertate prædicta; adhuc tamen ad corpus certè aliquo modo pertinere, uti S. Thomas obseruat 1. p. q. 93. a. 6. S. Thomas ad 3. cum S. Augustino l. 83. qq. in 5. 1. & 1. 6. S. August. de Gen. ad litt. c. 12. quod Moyses ipse videtur docere c. 9. 6. illis verbis: Quicunque effuderit humanum sanguinem fundetur sanguis illius: ad imaginem quippe Dei factus est homo. Etenim si ad solam animam imago Dei pertineret, quid momenti hæc ratio haberet pro exaggeranda fusi sanguinis culpa, qui ad animam non pertinet, sed ad corpus dumtaxat?

Cum autem neque divina natura, neque Trinitatis personæ sint corporeæ, ut illis valeant aſſimilari hominum corpora, valde effe probabilem judico illorum sententiam, qui existimat, Deum, & nominatim ipsum Dei filium, specie quædam adumbratilem humanæ, ac corporeæ naturæ induſſe, ut homines ad illam similitudinem effingeret. Sic putat Oleaster ad c. 1. Ge-

ne.

& Eugubinus in sua Cosmopeia scribens:

non

exclusa

igitur

interiori

mentis

similitudine,

ad illam quoque formosissimam speciem dicitur homo creatus, in qua, creatis omnibus, homini se conspicuum, spectabilemque exhibuit; ut creatore suum omnibus modis cerneret, agnosceret, omnique posteritati eum prædicaret. Subscribunt alii recentiores, inter quos optimus, atque disertissimus P. Joannes de Pineda ad illa Jobi verba c. 10. 8. manus tua Domine fecerunt me, & plas-maverunt me totum in circuitu. Ubi rem eruditè probat ex Patribus, Ambroſio, Hilario, Basilio, Nyſſeno. Atque huic existimatione plerique Ecclesiae Doctorum favere videntur, qui putant, multas visiones Patribus veteris testamenti factas, ab ipso verbo factas visibili, & humana specie induito. Quia de re vide è nostra familia Serarium in Jofue q. 40. Pererium in Gene. c. 32. 11. Antonium Ferdinandum in visiones veteris testamenti, in 6. commentario 2. feſt. 1. Salianum to. 1. Annal. Anno mundi 1. die 6. n. 55.

Velim etiam, ne cuiquam illud paradoxum videretur, (quod ferè Pererio nostro, lib. 6. in P. Suar. Gene. accidisse video, & Suario lib. 3. de ope-re sex dierum c. 8.) videlicet imaginem illam, *Imago, ad quam homo creatus dicitur, ipsissimam Christi*, Domini esse sacratissimam humanitatem, tot ac tantis gratiarum charisnatis ornatam. Sic *humanitas* prudenter obseruavit noster Cornelius in c. 1. Gene. v. 26. ad finem, ex Cyrillo lib. 1. contra Julian.

Moses
Barce.

Adam sa-
cerdos, ejus
vitæ
Christus, &
reliqui Mar-
tyres.

S. Cypr.

Gene. 1. 26.
Fagius.

Ezecl. 19. 10.

S. Atha.

S. Cyril.

S. Dama.

Tertull.

Gene. 1. 26.

S. Maxi.

Julian.

Cap. I. §. III.

Julian. Hilario, Theodoreto, & Areuno ibi. Sed habeo ad rem præsentem commoda, & luculenta aliorum Patrum suffragia, quæ vel trascibere, vel indicare libuit. S. Athana. in ser. de Deipara, ita splendide: atque secundum hanc imaginis proportionem loquendum est quod Deus fecerit hominem secundū imaginem Dei; secundū imaginem, & similitudinem istiusmodi Incarnationis, & assumptæ Humanitatis hominem Deus fecit, ut in se gestans illud, quod secundum imaginem & similitudinem Dei effigiat erat, nihil ambiguum relinqueret de Incarnatione, & Humanitate assumptæ. Mirè consonant S. Epiph. in serm. extremo de sepultura Christi, & S. Irenæus lib. 3. aduersus Hærefes c. 33.

Subscritbit Cyrus Alexan. Isaiae 65. in hunc modum disertè: refingit in illum (primum hominem) nos Christus, & antiquam nature pulchritudinem nobis iterum inscribit, suum quasi characterem imprimens: facti enim eramus ad imaginem, & similitudinem ipsius. Idem perspicue docuerat lib. 3. in Joan. cap.

29. & lib. aduersus Antropomorphitas c. 6. Eeandem sententiam Damascenus expressit in libro, quo modo ad imaginem Dei facti sumus? Huic enim dubio, inter alia, sic fieri satius purat: ex eo quod ad eam imaginem, & similitudinem factus est, ad quod gignendus erat Dei filius: non enim factus est Angelus, sed homo. Lege etiam Ambroſium lib. 3. in Lucam sub finem; Chrysologum ser. 117. Coronidem apponat auream, gemmeam, Tertullianus lib. de Resur. carnis c. 6. ubi de Adami fabrica. Quodcumque limus exprimebat, Christus cogitabatur homo futurus, quod & limus, & sermo, & caro, quod & terra tunc: sic enim præfatio Patriis ad Filium: faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram. Et fecit hominem Deus, (id uigore quod finxit) ad imaginem Dei fecit illum, scilicet Christi.

Vides quot, quāmque selecta sint Patrum testimonia, quibus primum hominem ad imaginem, & similitudinem Hominis Dei Christi, conditum adstruunt? Singula suo pollent acumen tibi expendendo. Quid ergo inde? Maneat illud necesse est, acceſſile utique Dei Filium ad hominis productionem, ea forma, & imagine, habituque humano, quo fuit postea verissimum in Incarnatione inventus, in monte Thabor visus, ac tandem in Cruce pendens. Voluit enim speciosissimus ipse speciosissimæ prolis creatorum esse, & archetypum: voluit hominis corpus fingere ad similitudinem assumpti corporis, & assumendæ humanitatis, gratiarum cumulo perillustris. Cumque Dei Verbo in deliciis præsertim essent illæ animi dotes, quas in subiectis cruciatibus, & morte exprellit, nec non species illa, quam cruci suffixus habuit, hoc totum in Adami creatione repræsentabat ipso corporis habitu, & ad illius similitudinem homines rubros, & sanguineos efformare contentebat: idcirco dicitur: faciamus homines ad crucem nostram, seu ad imaginem crucifendi; vel etiam ad umbram sanguinis ex oppressione fundent. Ea forsitan causa plerique ex Patribus autant, hominem in crucis effigiem conformatum. S. Maximus Taurinenis de Cruce Domini homil. 2. S. Justinus Martyr Apolog. 2. & S. Bernar. ser. 4. in Vigil. Nativ.

Ex his itaque quis non videat, totam hanc orationem in Martyres potissimum cadere, quos tunc Dei Filius sapientissime delineabat? Homines illi sunt sanguine rubentes proprio, & P. Ildeph. de Flores de Agone Martyr.

In ipso vita spiraculo, Mori designabatur pre-tiosa, melioris vita initum.

Hoc efficere nitor ex illis verbis: inspi-ravit in faciem ejus spiraculum vita. Ut A 3

Expressio
& gloriatio
Christi simi-
litudo in
Martyribus.

Ad Rom. 8,
P. Valsq.

§. IV.